

TIDEVARVET

den 21 februari 1931 innehåller:

En demokratisk princip.
Ledande artikel.

Open Door i Genève
av Anna T. Nilsson.

Från Washington
av Emilia Fogelklou Norlind.

Inom år och dag
av Elin Wägener.

En intervju med djävulen
av Gunnar Beskow.

En bilaga till bilagan.
»Vi kvinnor i fabriken.»

Till nästa nummer av Tidevarvet har yrkesinspektorn *Kerstin Hesselgren* utlovat en utredande artikel om den omstridda nattarbetslagen.

En del av upplagan åtföljes av en bilaga.

Specialnumret *Vi kvinnor i fabriken* kan rekvireras från Tidevarvets exp. till ett lösnummerpris av 25 öre.

Moderskapsunderstödet på riksdagens bord.

Regeringens proposition i sjukkas-sefrågan förelades som bebådadt var Riksdagen förra lördagen. Förslaget följer den förut i Tidevarvet omnämnda i Socialdepartementet utarbetade promemorian och man har nu endast att hoppas att de vidtagna jämkningarna skall kunna lotsa denna segslitna fråga i hamn.

Och så ha vi moderskapsunderstödet. Det borde vara lärorikt för de män, som i dessa dagar med överlytgelsens djupa bröstton tala om släktets väl och kvinnors skydd att betänka vart det bär från med enbart förbud. Det åstadkommer tydligen föga eller intet, när den nödvändiga positiva åtgärden låter vänta på sig.

Det var ej svårt att få inskrivit i lagen förbud för industrins kvinnor att återliga sitt arbete förrän sex veckor förlutit efter barnsbörd, men hur illusorisk blev icke denna lagparagraf, när den varken anvisade några existensmedel under denna tid, ej heller hindrade vederbörande från att göra annat mycket skadigare arbete i och för sitt- och barnets nödiga underhåll. Det kunde även med fog invändas och har även gjorts, att det är många andra kvinnor, som lika väl som industrins behöva moderskapsunderstöd. Och så

MODERSKAP.

Efter målning av Marlette Lydis.

stod vi där i trettio år med detta utmärkta moderskapskydd i form av förbud mot arbete.

Nu äntligen synas vi komma ur dödvattnet. Vi ha förslag till mo-

derskaps hjälp obligatorisk för sjuk-kassorna. Dessutom förslag till moderskapsunderstöd till kvinna, som är i behov därav och icke tillhör sjuk-kassa, ej heller har en inkomst

som i beskattningsbart belopp över-skrider femhundra kronor.

Ar nu detta tillräckligt och bra? Överensstämmer det med vad kvinnorna med stor enighet ha begärt? På denna fråga måste svaras ett rungande NEJ. Kvinnorna kunna icke vara nöjda med detta i annan form än som en början, med möjlig-het till vidare utveckling.

Här är ett positivt förslag, som trots allt innebär att statsmakterna erkänna att hjälp och skydd icke be-står i förbud, även om självfallet det uppsättes som villkor för hjäl-pens erhållande, att vederbörande avhåller sig från arbete under mot-svarande tid. Det har vid upprepa-de tillfällen framhållits i denna tidning att ett samarbete av moder-skapsak-kunniges förslag och sjuk-kassoförslaget var nödvändigt. Så har även nu skett. Vi anteckna med tillfredsställelse att i det framlagda förslaget, liksom i föregående års, moderskaps hjälpen är obligatorisk. De förbättringar som den är fram-lagda propositionen bjuder på är vidare det att statsbidraget är dub-belt så stort tilltaget. Moderskaps-penning kan ej sålunda understiga två kr. för någon sjukkasmedlem. Det är även föreslagit att utgå un-der längre tid minst trettio dagar i år mot 21 förra året. Och om en kvinna genom § 17 i lagen om ar-betarskydd är förbjuden att uppta sitt yrkesarbete skall ersättning utgå minst 42 dagar.

Moderskaps hjälpen skall omfatta dels barnmorskeavlo och vård å allmän sal å Barnbördsanstalt, dels en moderskapspenning på minst två kr. per dag. Betalar kassan vård å förlösningssanstalt äger kassan min-ska moderskapspenningen med kost-naden för sjukvården. Ett liknande avdrag synes ej så göras för barn-morskevården. Man får väl hoppas att motionsvis detta kommer att yr-kas att intet avdrag heller får göras för anstaltsvården.

Men för att få dessa förmåner måste kvinnan ha tillhört en sjuk-kassa redan innan hon blev i gross-es. Kvinnorna äro ännu ej i så stor utsträckning medlemmar i sjukkas-sorna. De skola nog bliva det nu med tiden. Men innan det har kun-nast ske så blir det kanske just de mest behövande, som blir utan. Där-för förestår propositionen att till alla mödrar under förut angivna in-komstgräns skall statsbidraget utgå. Det vill alltså här säga en krona per dag under högst trettio dagar. Industriarbetare, förbjudna att arbeta, kunna erhålla hjälpen under högst 56 dagar.

Sjuk-kassans skall innehålla belopp till barnmorskan eller förlösningss-anstalten. Mätte även här motions-vis framkomna kravet på att staten meddelar utom denna ringa moder-skapspenning fri barnmorske eller anstaltsvård!

Det är som sagt inga lysande er-bjudande som göres kvinnorna. Men det synes vara ett årligt försök att verkligen komma med något annat än fagra ord. En god början. Må kvinnorna se till att den rätta ut-vecklingen följer, ty här ges en fram-komlig väg.

Vad har hänt?

VECKANS HANDELSE är presi-dentvalet i Finland, då under oerhörd spänning Svinhufvud med 151 röster mot 149 gick förbi Ståhl-berg. Och Svinhufvud som stats-minister var själv valförrättare.

Inför den knappa majoriteten och den osäkerhet som tydligen är i det sista behärskat en del av elektorna förefaller det barockt med det myckna talet om att folkviljan nu fällt sitt utslag. Och man vet ju att Svinhufvuds namn vid elektors-valet, d. v. s. det egentliga folk-valet, blott hade en minoritet och så-lunda långt ifrån någon folkvilja bakom sig. Vid själva presidentva-let var det först i tredje omgången som Svinhufvud pressade sig fram till en rösts majoritet.

Det förefaller som utslagsrös-terna — man kunde kanske kalla den tungan-på-vidgen-representan-terna — inför det slutliga ävgorän-det icke vågat hålla på Ståhlberg, av fruktan för Lappo.

Ståhlberg representerade under sitt presidentskap samförstånds- och amnestilinjén gentemot de röda och jag avstånd från drömmen om ett Storförland. Därför hatar Lappo Ståhlberg.

Världsdrama och film.

Dreyfusprocessen på nytt i ljuset.

Av Ellen Hagen.

Under förra århundradet fylldes ungdomens fantasi med de roman-tiska äventyr, med den trohet och taperhet intill döden som var d'Artagnans och hans tre musketö-rers. För ungdomen av i dag torde ingen saga vara sållsammare än berättelsen om Alfred Dreytus och de vänner, som i tolv år kämpade för hans liv och heder. Och vilka vänner! Den världsberömda Emile Zola, Clemenceau, den radikale poli-tikern, snilrik och slagfärdig, Labori, den oförskräckte advokaten, överste Picquart, hjälten för alla hjältar, som med ljungande blick och sitt

blanka svärd stred mot lögn och våld som Sankt Georg mot draken. Och allt sagornas stoff finnes i den verk-lighetsbilden, försärd och fångenskap, hemliga dokument och falska vittnen, värjor och revolverar, flykt till Eng-land, förvisning till Afrika, en trogen kärlek som övervinner alla hinder och till sist når målet — fängelset öpnat och den oskyldigt straf-fade, pinade och smådade hälsad med riddarslag och hyllad av folkets jubel. Det var bara det bittra allvaret där bakom som vittnade om att sagan var sann!

Den här kallats »den gigantiska

kampen om en människa». Men den var mer än så, den var en kamp mel-lan idéer. A ena sidan den, att rätts-visn icke får våga om det gäller kristen eller jude, landsman eller främling, å andra sidan benägenhe-ten att, om så påfordras, offra en oskyldig för religion- eller rashän-syn, för den offentliga meningen, för arméns ära och nationalistiskt pa-tos. »En domare kan döma fel, det är mänskligt, men om en döms-tal dömer orätt av argt uppsåt, då hotas medborgarnas heligaste tillit, då be-gynner samhällets grundvalar att svikta.»

(Forts. å sid. 3).

SLOTTS THÉ

(det finbladiga théet)

AR PRODUCERAT I DE TROPISKA HÖGLANDERNA OCH SAMMANSATT AV DE YNGSTA OCH SPÄDASTE SKOTTEN Å THEBUSKEN

Ada Nilsson

Veckobladet

REDAKTIONSKOMITEE:
Elin Wagners
Elisabeth Tamm,
Ada Nilsson,
Honorie Hermelin.

REDAKTÖR:
Carin Hermelin.

ANSVARIG UTGIVARE:
Ada Nilsson.

Utkommer varje helgfrid. Lördag.
Stussplan 13-3, 2 tr., Stockholm.
Tel. N. 48 42, 182 43.

ADVOKATER

Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå

Inneh.: Eva Andén.
Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
Herkulesgatan 14 (d. L. S. Vattug.)
Tel. 75 75, 75 76
STOCKHOLM

Specialitet: Familje- och arvskaver,
Brottsutredning och testamenten, förvaltningsuppdrag. Även skriftliga förklaringar.

Advokat Hugo Lindberg

Ledamot av Sveriges Advokatsamfund
KUNGSGATAN 6, STOCKHOLM
Tel. 147 90, 24 24

TANDLÄKARE

Tandläkare

Folke Jakobsson

(Medl. av Sjömans tand-förening)
Sturegatan 10 (hörn. av Humlegårdsr.)
Mottagn. enl. översk. pr. tel.
O. 503, 4 tr. (hiss).

TANDLÄKARE

ARNE JOMGÅRD

Folkungagatan 136-138, Stockholm
Mottagn. efter översk.ommelse.
Tel. Söder 173 02.

TANDLÄKARE

RIKARD HELMER

Kungsgatan 38 1/2, (Centrum)
(hörn av Sveavägen)
Mottagn. eft. översk. pr. tel. (1)17080

Badinrättningen

Tel. Sö. 336 56

48 67

Publicerad 1925.
Södermanns Träff & Badinrättning
Badinrättningen
Tvätträttningen
Tel.: Sö. 336 30
157 35

Frälsningsarméns
Alkoholisthem

Kuröron

(Anjurts statsbidrag)

Två timmars i högklassiga från Sjömans
Prospekt och Sverige kvotifierade stöda från
Socialtjänstverken, Östermalms 24, Stockholm.

SINGER
SYMASKINER
ÄRO OJÄMFÖR-
LIGT DE BÄSTA

En demo-
kratisk
princip.

Social-Demokraternas senaste söndagsbilaga och en del andra tidningar har upptagit en längre artikel av redaktör Sven Backlund angående Open door-rörelsen och nattarbetslagen. Artikeln, som innehåller litet av varje, är väl huvudsakligen ämnad att förklara förbud mot nattarbete för kvinnor. Vi ska inte närmare gå in på historien av denna speciallagstiftning. Yrkesinspektören, fröken Kerstin Hesselgren, vars sakkunnskap härvidlag ingen torde vilja bestrida, kommer i ett följande nummer att utlägga frågan. Vi vilja för vår del gärna medge oömligheten av nattarbete för kvinnor vilka väl som för män, men vi framhålla den motsägelse, som ligger i, att så enda sidan erkänna kvinnor som myndiga och ansvariga medborgare och sedan stifta lagar, som i verkligheten fräntaga dem denna rättighet, och tillika hindra deras möjligheter till förtjänst såväl beträffande enskilt som statligt arbete. Hr Backlund utmålar Open door som något fassanslutning? Alla taga avstånd från detta men förklara sig samtidigt inte veta vad det är. Open door vill allas lika lön och lika rätt inför lagen. En demokratisk princip, som endast reaktionen kan motarbetar. Reaktionen och förvärsbegäret.

Hur en demokratisk åskådning över huvud taget vinna förtäste — och det hoppas vi — då måste det också bli ett slut på, att milmen stifta särdrag för kvinnorna mot nattarbete, mot giftra kvinnor, mot tillträde till chepostor o. s. v., vare sig detta beror på fördom eller vänsbegär. Det är oöhljallt att å ena sidan tala om en demokrati och å andra sidan, som inte skall gälla mer än för halva mänskligheten. Hr Backlund kan vara lung. När det »Tidevarvs-Sverige» kommer, som han en snar framtid beödar, ska män bli lika rätt och möjligheter som kvinnorna.

Specialnumret
»VI KVINNOR
I FABRIKEN»
(OBS! engångsnummer)
Gratis till
prenumeranter

Lösnummer 25 öre.
Insänd rekvisition till
Tidevarvets exp. Stockholm 2.

Luchs RehklamHoffe

Olga Elmdahl
MODEMAGASIN
Kungsgatan 53. Tel. 108 51
STOCKHOLM

Nattarbets-
lagen.

Från Open Door »den öppna dörrens»
arbete i Genève den 27-31 jan. 1931.
Av Anna T. Nilsson.

Fröken Ingeborg Walin ber mig lämna Tidevarvet några nyheter. Fru Johansson-Visborg blev i sista ögonblicket förhindrad att resa ned till Genève för att som den svenska Open-door-avdelningens representant taga del i förhandlingarna. Underretkan blev utsedd i stället, då jag redan befann mig där. Men då det regnar vålling har den fattige ofta ingen sked, som bekant, och jag var tyvärr förhindrad att personligen taga del i deputationen till Internationella Arbetsorganisationens råd. Och denna deputation var egentligen huvudsaken. Men några nyheter om en bland de allra intressantaste av tidens frågor har jag väl ändå att ge.

Som en bakgrund skulle jag först vilja skildra hur förra året i en pension i Genève, där en hel del kända fred-rösträtts-och-allmän-framgångs-ende-kvinnor bodde, ordet »Open door» föll ned en dag som en sorts bomb på middagsbordet. Sedan rösträttsarbetets dagar har jag inte sett en sådan häftighet. Små röda rosor sprungit ut på allas kinder och en ovilja förspordes, som i sådan krets var märklig nog. Open door var »enfallig», »förbenat teoretisk», »förblindad av manshats» o. s. v. Den allmänna ståndpunkten var att de s. k. bildade kvinnorna skulle inte lägga sig i det som endast arbetarkvinnorna själva förstode, att de engelska arbetarkvinnorna hade protesterat mot Open door. Och att, då man bodde i Genève och stod i förbindelse med Internationella arbetsorganisationen, så visste man bättre, o. s. v. Open door har en byrå i Genève och dess representant, miss Edith Rogers, får man minnas som en hjältinna. Hon var som mitt i en myrskatt.

I år hade situationen till viss grad ändrats. Det förefaller mig som om fröken Kerstin Hesselgren varit den som slagit en mätlig bresch i den kompakta föreställningen. Jag har en känsla av att motståndet mot Open door slagit till reträtt i Genève sågande om fröken Hesselgren: »Ja, hon är så resonlig, partiella reformer vilja vi gärna, naturligtvis måste en lag vara smidig.» O. s. v.

Washingtonkonventionen om förbud för nattarbete för kvinnor kom till stånd innan kvinnorna fått rösträtt. Över huvud kan man säga att kvinnor som väljare inte diskuterat

Landskrona
Husmodersskola,

som är stats- och kommunalt understödd, börjar nya kurser i april.
a) Husmoders- och barnvårdsundersökning, 12 mån. medelår undervisning i matlagning, slakt, konservering, sömnd, barnavård, trädgårdskötsel samt hemvård, södomläsa- och näringslära, bokföring, fysiolgi, hälso- och barnavårds-, sjukvårds- och samhällslära. — Undervisningsavgift: 60 kr. Kostväggt 20 kr. per mån.
b) Yrkeskurs i hushållsökonomi, 6 mån. med någon barnvårdsundervisning.
c) Läringskurs för blivande barskotterskor, 6 mån. Undervisningsavgift för de senare kurserna 40 kr., i kostväggt 25 kr. per mån.
d) 1-3 mån. yrkeskurser i matlagning, bakning m. m. Högre avgifter.
Önemidd. och mindre bemidd. elev kan närilika statsunderstödd 15-25-45 kr. per mån. Genomgångna kurser i barnavård berättiga till infärd i Sv. barnsköterskorförening. Prospekt och närmare upplysningar genom skolans förest. Tel. 1148.

MÖTESPLATSEN.

SÖRMLANDS DISTRIKT av Socialdemokratiska kvinnoförbundet och Södermanlands länsförbund av Frisinnade Kvinnors Riksförbund anordnade söndagen den 25 sistlidne januari ett gemensamt möte i Malmköping med offentlig föredrag av L. F. K. yrkesinspektisen fröken Kerstin Hesselgren om Moderskapskyskysfrågan i dess nuvarande läge.

Mötet var trått besökt, och efter mötet diskuterade organisationernas medlemmar den av föredragshållaren inledda frågan jämte frågan om förlossningsvårdens ordnande i allmänhet. Därvid uttrydde sig bl. a. doktor Ada Nilsson, som framhöll skillnaden mellan moderskapskunnas förslag och det för Sörmlands län offentlig framlagda.

Organisationerna antogo tvenne resolutioner, en ställd till socialministern och en till ordföranden i Södermanlands landstings förvaltningsutskott, av följande lydelse:

Till statsrådet och chefen för Socialdepartementet.

Sörmlands distrikt av Socialdemokratiska kvinnoförbundet och Södermanlands länsförbund av F. K. R., samlade till överläggning om moderskapskyddets nuvarande läge, vilja som vår mening uttala att det inom Socialdepartementet utarbetade förslaget till anknytning av en förbättrad moderskaps hjälp till en reformerad sjukvårdsåtgärder bör godtagas som det första steg i riktning mot frågans lösning, och vilja för vår del stöja detta förslag, då vi anse att frågan om moderskapsunderstöd ovillkorligen bör upptagas vid denna riksdag.

Till Förvaltningsutskottet av Södermanlands Läns Landsting.

Med anledning av det förslag till förlossningsvårdens ordnande i Södermanlands län som av landstingsdirektör Beijbom vid landstingsförbundets möte i Stockholm i nov. 1930 offentlig framlagts, vilja undertecknade organisationer härmed göra följande framställning.

Nämnda förslag går ut på att all anstaltsvård för förlossningar skall förläggas till barnbördsaodelningar vid länslasareten. Vi anse, att enbart sådana aodelningar ej kunna tillgodose de berättigade kraven på en ordnad förlossningsvård för det stora flertalet av mödrar, särskilt för landsbygden, utan att mindre förlossningshem bättre motsvarar behovet för normala fall. Härigenom beredas barnafödskornas möjlighet att få stanna närmare hemmet och undgå samtidigt de långa, plågsamma, ofta riskfyllda, transporter, som måste äga rum i sista stund, då det ej är tänkbart att lasareten skall kunna ta emot dem under någon vänteperiod.

Vi hemställa därför, att landstinget, utöver de vid lasareten föreslagna barnbördsaodelningarna, måtte taga i övervägande upprättandet och understöddandet av lämpligt antal mindre förlossningshem inom länet, och att av underretkanade organisationer utsedda representanter för mödrar måtte beredas tillfälle att deltaga i denna utredning.

En kommitté, bestående av fruerna Hilddur Hult, Anna Käll, Ellen Sveedberg, fröken Elisabeth Tamm samt doktor Ada Nilsson utsågs för att följa sättnämnda fråga inom länet och vidtaga de åtgärder som förhändvarande omständigheter kunna föranleda.

den. Meningarna om lagens nytta åro starkt delade. Danmark och Finland av de nordiska länderna ha icke gått med på ett sådant förbud. Oppositionen mot nattarbetslagen är relativt stark från norden i sin helhet. I England bildades en förening, Open door, som 1929 utvidgades till en international med arbetarkvinnans ekonomiska emancipation på programmet och med speciell opposition mot förbud för nattarbete. Open door önskade genom en deputation till företrädare inför Internationella arbetsorganisationens råd, som i januari sammanträdde för att bl. a. göra upp programmet för deras blivande konferens. Deputationen önskade att konferensen vilje upptaga nattarbetsförbudet i sin helhet till diskussion. Varken N. F. s. råd eller Internationella Arbetsorganisationens råd togo någonsin emot deputationen. Men hur det var, togo fyra herrar emot Open doors deputation och de fingro rundlig tid att tala. Naturligtvis tog man väl inte med nöje emot deputationen, men det är märkligt, att den i någon mån kom till stånd.

De anföranden, som höllos, uppreppades sedan på ett mindre möte, som ägde rum å Open doors byrå. Fru von Beetzen-Ostman, Finland, höll ett utmärkt anförande. Hon beskrev hur nattarbete både för män och kvinnor ej nu kunde införas i

Finland, hur ungefär 20 000 kvinnor voro upptagna av nattarbete i industrien, att hela familjer i vissa industridistrikt voro sysselsatta och att, om dessa kvinnor skulle förbudas nattarbete, de då måste söka arbete på annan ort, vilket skulle öka deras levnadsomkostnader och att det låg ett visst skydd i att kunna bo hos sin familj. Fröken Westergaard från Danmark, välkänd för Tidevarvet, beskrev hur de danska kvinnorna i stor utsträckning voro emot särdragstiftning för kvinnor, och ordföranden redogjorde för den skrivelse, som 3 arbetsorganisationer i Sverige sändt och som deputationen läst upp. Alla 3 motnattarbetsförbudet.

Därefter talade delegerade från Holland, Palestina och slutligen miss Abbott från England, som ett halvt år arbetat i en fabrik för att få personlig erfarenhet. Hon redogjorde för den förut omnämnda »protesten» i England, och den hade ej alls den betydelse, som tillskrivits den. Inga motståndare kommo till Open doors möte i Genève, endast några förföringämte och vaga invändningar gjordes. Detta betyder naturligtvis inte, att motståndet mot Open door är brutet eller ens förmakadt, men en viss förändring har inträtt, det torde kunna sägas.

Claviérens den 7 febr. 1931.
Anna T. Nilsson.

SÖDERMANLANDS
ENSKILDA
BANK
DEPOSITIONS- KAPITAL- &
SPARKASSERÄKNING
mot högsta gällande ränta.
Solidarisk Bank. Grundad 1865.

Från Washington.

Ett och annat, upptecknat av EMILIA FOGELKLOU.

Washington 20—23 jan. 1931.

Det är första gången på alla dessa år sedan Amerika gick in i kriget, som Mrs Chapman Catt och Jane Addams åter står på samma plattform. Mrs Catt följde med sitt land; Jane Addams stöjde ut allena. Ideellt sett betyder själva faktum en seger för Jane Addams' ståndpunkt, ty denna kvinnokongress, som the cause and cure of wars, vill ha bort allt vad kriget heter, och någon klänbar motvind förmarke icke. Men det är underligt hur lidansörens ått står på Jane Addams väsen. Hon göres till hedersdoktor, hon kallas till juryledamot, för allt vill man nu ha hennes sanktion: Och ändå står där som en ring av tyst ensamhet omkring henne; i all sin aktion är hon på något vis märkt redan långt inne. Detta var naturligt också i hennes eget Hull House (där hon själv visade mig omkring). Hon skyndar också bort igen, så snart hon hållit sitt föredrag här, medan Mrs Chapman Catt med ungdomlig vigör, vakenhets och slagfärdighet blir kvar och dagarna i ända sätter ordförande för alla dessa elva kvinnoföreningar (bl. a. University Women, Jewish Women, Professional Women, League of Women voters, Trade union league, Y. W. C. A.).

Genom en ihärdig förkyllning gick jag miste om första dygnet, där rustare och arvustare höllio sitt slag, representerade av bl. a. amiral Pratt och Bruce Bliven. Det var först denna därefter jag fick min första skymt av Washington. Kapiotiet stod i ramplysets vittnet mot kvällshimlen, den kvällen som alla kvällar, likt ett egendomligt fyrvärker. Och sedan jag det, skynade jag till mittidag och festspel i Hotel Washington, där konferensen hölls. Skulle jag få plats, som kätt så sent? Med ett djup suck av lömnad bejakades min fråga, så snart man hörde med vilken förjusning jag möttig förslaget att sitta vid de »kolorerade» representanternas bord. De var visserligen bara tre, men Washington hör till Södern, och servitörerna där i hotellet hade aldrig förr serverat annat än vitt folk, så man förnam en viss öro i luften.

Vi voro tre vita vid samma bord, den fina ordföranden i Washingtons K. F. U. K.* en universitetsbildad kvinna från Colorado (som var till en frisk blåk från bergen!) och så jag. Min mörka granne till höger

hade ovanligt starkt utpräglande rasdrag, och hon syntes stolt däröver. Intressanta ting berättade hon, om negerdiktarien mest. Hennes reaktion mot »Green Pastures» var inte enbart gynnans. Hon tyckte den var mera karikatyr än verklighetsbild. (Att »angel Gabriel», som gjorde sin roll där så vackert, blev dödad av en bil häromdagen, det var vi bägge ledsna för.) — Snett emot mig satt en såltsamt vacker uppbarbelse av den mörka rasen. Ansiktet fint och smalt, häret mjukt och grått, ögonen strålände av liv och intelligens. Hon heter Mrs Huxton och tyckes vara en framstående representant för sitt folk. Hon var bl. a. vid en kongress i Prag i sommar. (Hon båd mig äntligen hälsa »the dear Swedish Baroness», som visat henne så mycken godhet där — namnet kunde hon visserligen ej minnas eller ens känna igen; men kanske vederbörande nås av dessa rader.**) Där servitören tog Mrs Huxtons talfråk för lort och hon återhöll den, var det ett ögonblicks onaturlig spänning. Skulle han bråka, därför att... Men lyckligtvis avlopp allt väl!

Fyra roligt tillagade »pieces of Peace» uppfördes nu på scenen. Först var det en parodi på arvstingskonferensen, med illviligt hopstilla direkta citat, framsagda av kostliga kvinnliga amatörer, som föreställde de tongivande ministrarna. Bland de övriga pjäserna syntes mig »Mother Earth and her Children» mest lyckad. Av jordens två döttrar, blev visserligen Peace höllt mer med dikter, men alla turistörerna spenderade ändå sina pengar på »Mittia», och det slutade alltid med att denna drog till sig alla systemens beundrare. Den oroliga modern fruktade att Peace aldrig skulle komma att göra ett anståndigt parti. Och pjäsen börjar just med ett dråpligt samtal om alla de olika »friaktans» bland stormarkerna. Men skriattalvorna äntligen dånat slut, kom Mrs Chapman Catt och berättade personliga minnen från rösträttsagitationens år. Det var liv och fart och humor över henne; det var en riktig fest åt hönja henne. Men jag hade en så bestämd känsla att hennes utspiktuppunkt trots allt förbivill en annan epok. Och ändå tänker hon lika frejdigt och ihärdigt stå i med

** Den svenska deltagarinnan i Prag, mött, som åsytas, är friherrinnan A. Klintberg. Hon har på detta sällgästa sitt ätt den likvärdiga kåstningen och ber få insamma i ett Mrs Huettens fört utstuderadligt tyckelse, både som personlighet och som talerska.

(Forts. å sid. 5.)

VÄRLSDRAMA OCH FILM.

(Forts. fr. sid. 1.)

En kort återblick på Dreyfus-processen har jag för sig. Människor glömma så fort. Och för en hel generation har intet hänt före världskriget.

Under sommaren 1894 uppläcktes i Paris att från generalstabens viktiga militära förordningen utlämnats till den tyska ambassaden. Vem kunde landsförordaren vara? Generalerna böga råd vide snarast möjligt så ned på brottslingen; man tyckte sig finna någon likhet mellan handstilen i den s. k. »bordereautens» (det sålda dokumentet) och kapten Alfred Dreyfus handstil. Dreyfus hade dessutom skenot emot sig, han bar tyckt namn,

Oveerste Picquart inför krigsrätten i Rennes.

var från Elsass och därtill den ende juden i generalstabens. Efter boulangismen, blomstrade i Frankrike nationalismen och antisemitismen. Han hästades och trots att intet faktiskt bevis kunde uppbringas avknar krigrättern en dom lydande på livstills deportering till Djävulsö, en av tre små öar vid Cayenne på Sydamerikas nordkust. En ohygglig tillvaro, under sträng bevakning, blev här i 5 år hans lot. Hans maka, Lucie, och brodern Matthieu kämpa under tiden uttröttligt för uppdragandet av de verkligt skyldiga. Chefen för militära underrättelsedepartementet, den rättsintige och riderlige överste Picquart, kommer dem till hjälp genom de uppfaktar han gör, nya spår som leda till major Esterhazy och överste Henry. Men dessa ha beskyddare på högsta ort och bli icke arresterade, däremot blir Picquart, vars sanningsni och indignation öra besvärliga, kommanderad till avlägsna trakter i Tunis, varifrån ingen av hans företrädare kommit med livet tillbaka. Zola, Clemenceau, Labori och »Ligan för människors rättens bevarande» ta i hans ställe upp kampen. En revision i målet vid

krigsrätten i Rennes kommer överförens till stånd. Dreyfus återlöses. Picquart bemkallas för att vittna, men hans mod att vidhålla sina uppgifter straffas med fängelse. Nya förläsnningar i bevisen mot Dreyfus uppladdas, Esterhazy finner fly över till England, Henry erkänner, arresteras, skule hälsas av sig i cellen. Man skulle tycka att allt detta borde samverka till Dreyfus friskännande. Men generalerna ville icke erkänna sig ha begått ett misslag. Anyo dömer krigsrätten Dreyfus skyldig, dock på grund av »förmländrande omständigheter» till endast 10 års fängelse! Ministären Waldeck-Rousseau varken ville eller vågade verkställa domen. Den förmlände Dreyfus att mottaga benådning. Han begärde ny revision i målet, och 1906 uppladdades domen i Rennes såsom tillkommen av misslag och med orätt. Så hade då äntligen den oskyldigt arafvalde återfått sin frihet och sin heder, men tolv års lidanden plånas icke ut. Vid krigsbrottet trädde dock Dreyfus åter i tjänst, blev överste, levde ännu för ett par år sedan. Bland dem som verksamt bidragit till hans befrielse räknade han även Björnsterne Björnson. Detta var just en sak för Björnson! Med hela traktens av sin andes stamma låt han sin vrede över orättfärdighet och vränga domar eka genom Europa.

Jaurés var även med bland dem som ställde sig vid Dreyfus sida. — Picquarts och Clemenceaus samarbete fortsatte, sedan det slutat inför rättskranket, såväl i Clemenceaus tidning som i hans ministär av 1906 —09, där Picquart blev krigsminister. Hans hästige bortgång sistnämnda år väckte djup förstämning och som ett erkännande av »hans verksamhet för sanningens uppdragande i Dreyfus-afärens bestäl parlamentet att begravningsskulle ske på statens bekostnad.

Det hände en gång för åtskilliga år sedan att nutidens kanske största skådespelare, Moissi, besökte Stockholm. Endast var huvudstads allra minsta teater befanns villig att förmedla mötet mellan honom, hans underbar konst och den svenska publiken. I någon mån kan man finna en parallell — utan all jämförelse för övrigt — i det faktum att våra största biografer, Röda Kvarn, Palladium m. fl. inte förfäkrat sig om förmånen att få den starkaste, värdeaktiga och på alla händer mest konstnärliga filmrarna som på länge gått över den vita duken. Man är så mycket tacksammare mot Sibyllan och Röda Lyktan att de givit dem nu uppväxande generationen en ideell

och på samma gång realistisk kriminalfilm — ty så måste den givetvis kallas — och därtill fylla luckor i detsamma historiska vetande. För de äldre, som voro med då världen andlös följde Dreyfusprocessen, är en högtidsstund att få återuppliva yttensörbörd om ett rättvisan, tack vare uttigheten hos några lå, till slut triumferar. Det händer kanske inte så ofta — nog finnas de som har rätt, men som aldrig lå rätt.

Hu var det egentligen med Sacco och Vanzetti?

Dreyfus-filmens skapare, Richard Oswald, har med hjälp av de främsta tyska skådespelare — Albert Bassermann utöfver Picquart Sibyllan roll — på ett utomordentligt sätt löst den måktiga uppgiften. Snarare apparat än slösas med sensationella moment. Så finnas t. ex. i domstols-scenen i Rennes inte upplagad de revolvereraktat, som Labori blev utsatt för. Ej heller omnämnes att Dreyfus blev sårad av ett skott, då han 1907 var med i processjonen, som följde Zolas kista till Pantheon. Gärningsmannen, en journalist, frändens av juryn.

En måsterligt utförd scen är frilagd till Clemenceaus rum på vinden i L'Aurore's redaktion (i filmen L'Humanité). Zola kommer in med anklagesartikeln mot generalstabens, krigsrätten, ministrarna, och läser den högt.

Clemenceau: »Detta är en fruktansvärt allvarlig sak. Ni förstår, ni blir anklagad, häktad, med säkerhet dömd — tar ni alla konsekvenserna?»

Zola: »Ja, jag har beslutat att föra denna sak ända till slut. Alla öro emot mig, myndigheterna, regeringen, den allmänna opinionen, men jag skall segra.»

Clemenceau kramar tigande hans arm — ringer så. Sättern kommer in, ögnar tytt igenom de papper som räcker honom, utbrister: »Thi Republikens Presidents» — är det en rubrik? — duger inte! Efter en blick till Zola säger Clemenceau, sått då: »Jag anklagar — — —»

Då man hållt i sin hand och ännu görmer som ett dyrbart minne det tidningsblad, som på denna flammade protest »accuses» — — — ut över världen, då tycktes bilden knyta stunden fast vid den dag som var dess ursprung. Och allt tycktes levande nära, så nyligen hänt.

Clemenceau var vid denna tid den man Georg Brandes satte högst av alla i sin åsikt. Kanske stannar från samma bild hans definition av den högsta lyckan: Att äga maket — för att skaffa rätten seger.

Ellen Hagen.

Vi står till tjänst

<p style="text-align: center; font-weight: bold;">BEGRAVNINGSBYRÅ</p> <p style="text-align: center;">S:t Görans Begravningsbyrå Jenny Larsson</p> <p style="text-align: center;">Flemingatan 60 • Tel. K. 4724. Ombesörjar allt dödsfall. Efter kontorstid Tel. K. 4755.</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">BOKBINDERI</p> <p style="text-align: center;">C. J. Pählmans Bokbinderi Inneh. C. D. CARLSSON</p> <p style="text-align: center;"><i>Specialitet: Handboken för offentlig och privata bibliotek! Hjemma priser!</i></p> <p style="text-align: center;">Sergelatan 4 — Stockholm Telefon 9694. Etablerat 1842</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">INSTITUT</p> <p style="text-align: center;">Doktor A. Kjellbergs Institut (Innehavare Doktor Sven Beckman.)</p> <p style="text-align: center;"><i>Kurs i fysikalisk behandling: — Massage, sjukgymnastik, ljus-, elektrisk- och värmebehandling. Centrum, Sveavägen 25, Stockholm. Recept prospect. Tel. Norr 687.</i></p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">NYHET FÖR SVERIGE!</p> <p style="text-align: center; font-weight: bold;">Parfums Coryse-Salomé</p> <p style="text-align: center;"><i>41 Regenerationsöl PARFYMER — EAU DE COLOGNE — FIDDER CREMER — BALSAM — BRILLANTINE REINIGNING</i></p> <p style="text-align: center; font-weight: bold;">ALLT I LÖA VIKT!</p>
<p style="text-align: center; font-weight: bold;">BORDSVATTEN</p> <p style="text-align: center; font-size: 1.5em; font-weight: bold;">Drick Ramlösa</p> <p style="text-align: center;">Vårt lands enda när- varligt alkaliska vatten</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">HOTELL</p> <p style="text-align: center;">Hotell o. Pensionat Eplanaden Blanchegatan 5, Stockholm. (Adress N:o 1335 vid 1904)</p> <p style="text-align: center;">FREDRIKSHOVENS PENSIONAT Fredrikhovs väg, nr. 7948, 7914.</p> <p style="text-align: center;">Hjällgårde pensionat, Skänninges Tel. Skänninge 4. BEZEMINDERSGÅRD. Nydans, grönlig rum. • Billiga priser. FR ANNA FÄHLSBOM.</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">REMISK TORRTVATT</p> <p style="text-align: center;">Kemisk Torrtvätt <i>Notisbygg i en. Dryckesbad Kostnadsfritt. Rättigheter Metall-, Papper-, Fästa, Dapperen, etc. Blires som öpp.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Medlemspris: Hjemma i Skänninge 1904</i></p> <p style="text-align: center;">DEGENS REMISKA TVÄTTANSTÄLT Ostgatan 4, STOCKHOLM. Tel. S:t. 3439 Bott. Skövingsg. 125. Tel. S:t. 5275.</p>	<p style="text-align: center; font-weight: bold;">OST</p> <p style="text-align: center; font-size: 1.5em; font-weight: bold;">Gripengröst</p> <p style="text-align: center;">helfet i hela östar å 1.40 pr kg. fäitt Gripengröst gård. Gripengröst.</p>

"Vi kvinnor i fabriken"

En bilaga till bilagan.

Trygghet

när Ni genom

Folket

och

Samarbete

Kooperationens

försäkringsanstalter

Arbetsintresse och Kamratskap.

Vad som kom undertecknad att söka in i typografyrket var att när jag »gick och läste» var mitt hem beläget mitt framför ett större tryckeri med klar överblick av arbetet i dess olika skeden. Det intresserade mig på det högsta och jag beslöt att så snart jag var »färdig med prästen» söka in som elev. Typografyrket är ett intressant och roligt yrke som ställer nog så stora fordringar på sina utövare om de vilja räknas som verkliga typos och ej blott som vanearbetare.

Kamratandan har så långt jag kan minnas varit den bästa även om där funnits avarter och bakom förnummits mannens instinktiva motstånd för kvinnans jämlikhetssträvanden, och hennes upptagande i fackföreningen mest baserades på självbevarandefrågor. Nu mer ha dock typograferna erkänt kvinnans frihet och självständighet, rätt till försörjning även efter ingånget äktenskap. På decembersammanträdet 1929 gjorde Typografiska föreningen i Stockholm följande uttalande, vilket även publicerades i Arbetartidningarna:

»Typografiska föreningen i Stockholm uttalar som sin uppfattning, att kvinnor ha samma rätt till arbete som män och möjligheterna här till skola vara lika öppna för alla.

Det måste klart sägas ifrån, att det är vår vars och ens rätt att efter sin förmåga svara för sin egen försörjning, då ingen har livet eller livsförhållandena så i sin hand att han eller hon kan ge trygghet därest den ena eller den andra uppper sin egen försörjningsmöjlighet.

Vi måste också taga hänsyn till att medlemmarna inom förbundet, kvinnor som män, genom anslutningen till detsamma skola erhålla den trygghet för såväl sin person som sin yrkesutövning, som sammanslutningen kan giva.

Typografiska föreningen i Stockholm understryker vikten av att de fackliga principer, som typografiförbundet under tyra decennier hävdadt, nämligen samma lön för samma arbete för man och kvinna, bör hävdas av tackföreningsrörelsen.»

Typos.

Skiftesarbete.

VAD var det som ringde mig i örat? Jovist, man återvänder så småningom till verkligheten. Ingen, som inte varit med om skiftesarbete vid en fabrik kan sätta sig in i vad det vill säga att vakna vid det välkända ljudet av vår gamla väckarklockan halv fyra en vinter-

I stearinfabriken.

morgon. Men snälla klocka tyst, väck inga andra än din ägarinna, ty då kan vi riskera att få flytta och det vill vi inte på länge. Här som vi trivs så bra. Det blir att stiga upp — till en ny dag och det väntande arbetet. Att fort komma i kläderna och få fyr på spritkötet. Det puttrar uppmanande i kaffepannan. En liten kaffetår måste det till för att pigga upp livsandarna. Sedan ihop med duchatelnen, på med kappa och hatt, och så här det i väg till vår gemensamma startpunkt springande, ty gå kan man inte så tidigt på morgonen. Se, där kommer en karl. Hjärtat flyger upp i halsgropen, men det var gudskelov bara den patrullerande polisen och det känns tryggt.

Antligen komma flickorna en efter en för att sluta upp i den gemensamma morgonmarschen, som räcker hela tre kvart. Men alla äro glada, ingen har morgonhumör. Så att vägen går fort under prat om varjehanda. Först och sist om den förestående strejken. Om något nytt biostycke, om Greta Garbo, allas vårt ideal. Så ha vi våra små hemligheter, men dem skall jag inte förädda. För resten äro vi framme nu. Vi komma merendels först vi som ha längsta vägen.

På slaget fem sätta vi i gång våra maskiner. Det är i en modern strumpfäbrik, rent och fint i varendrak, ljus och trevligt tack vare tusentals blankpolerade fönster. Här sköter var och en sitt arbete med nöje. Det kan man känna på sig. Var och en vet att han eller hon har sin lilla kugg att sköta i det invecklade maskineriet. Och det går bäst med ett glatt ansikte.

Så det surrar. Maskinerna gå. Tusenden sinom tusenden strumpor levereras härifrån. Jag står vid min spolmaskin och arbetar. Alla hanklarna gå. Nej, där är en som stannar. En ny hankl slås ut och sättes upp. Alla tjugofyra skola vara i gång. Här och där byter man ut spolar som blivit fullmatade. Jag skall precis hinna mitt vissa till min kom-

inte det, jag egentligen ville ha sagt. Det jag ville, ha sagt var, att barnet i och för sig, det kan göra en kvinnans tillvaro gladare och rikare.

Vart gå de?

En gång för flera år sedan vid ett sammarmöte för studenter och arbeterskor hörde jag ärkebiskopinanna följa ungefär följande yttrande: Har du nån gång stått vid Stockholms central och sett ett eller, flera tåg samtidigt komma in och du sett den myllrande människomassan söka sig var och en åt sitt håll, har då inte den tanken gripit dig: vart gå de och vart gå de vägen?

Samma tanke griper en ovillkorligen när man i ett stort industrisamhälle följer stråkvägarna som fabrikenas folk vandra till och från sitt arbete. —

Vill du så följas vi åt en eftermiddag när klockan slagit 5 och slår vi in på de gator där fabrikenas nyöppna sina portar och släppt ut arbetarskara efter slutad arbetsdag. Den tanken kommer då ovillkorligen: vart gå de och hur har de det?

Jag tänker på den unga flickan som med lätta steg vandrar hemvägen. Ännu är hon ung och ännu drömmer hon ungdomens skära drömmar. Och nu är arbetet slut för dagen och en lång, härlig friskväll vinklar tillsammans med kamrater eller vänner.

Var tillbringar hon den?

Ja, nog är hon mycket klardand den unga »fabrikflickan» som termen lyder, hur hon bara vill dansa och ha roligt. Men tänker du dig in i hennes ställning kanske det ändå inte är så underligt att hon vill ut från kvällen kommer. Kanske har

pis kommer för att avlösa mig. Vi kontrollera varandra mycket strängt. Tiden flyger i väg.

Snart är klockan halv två, då vi skola skifta. Därmed har vi fullgjort vår åttatimmarsdag med en frukostrast på en kvart som vi inta i fabrikenas matsal. Sedan ta vi spår-vagnen hem.

I min lilla ungar-skola gäller det först att elda varmt innan maten kommer på bordet. Efter den är det jag som njuter. Och i likhet med de flesta flickorna lägger jag mig och sova en stund. På kvällen går man på bio eller ett dansställe — om det är lördag naturligtvis. Annars måste man lägga sig tidigt. Helst klockan åtta. Sju, åtta fimmars sömn bör det ju vara. Men för många av mina kamrater, som ha man och barn att passa upp, får det räcka med tyra timmar.

Barnet.

Jag har en liten gosse, jag som så många andra av mina kamrater. Utom äktenskapet. Skriv och tala om, att han föddes i den djupaste förtvivan, men förtvivan har bytts i glädje. Det är faktiskt ett starkt och rikt livsintresse för oss ensamma arbeterskor, om vi har någon att fästa oss vid, knyta förhoppningar vid och sluta för. Bekymren får mening och innehåll genom detta. Hur jag klarar ekonomen. Jo, fadern betalar ju sitt, jag räknade i alla fall så lyckligt ut, att personen ifråga inte undandragit sig. Men bland mina kamrater finns det ofta verkliga tragedier, när barnafadern drar sig undan och slutar sitt arbete, så snart han märker sig förförd av en barnavårdsman. Jag skulle kunna berättat upprörande fall ur kamratkretsen om den saken, men det var

Silja, 73 år, efter 55 års arbete i samma fabrik.

hon stått vid en vävstol eller suttit över sin tyglagning träget hela dagen, ty träget och utan rast gäller det att arbeta, mer när kvällen kommer tar ungdomen ut sin rätt, då vill hon ut och ha roligt.

Hemmet, det lilla tränga hemmet, där så många trängs om utrymmet, där finns ingen plats för henne att kunna få ha något roligt.

eningsarbetet och många vakna och intelligentia av våra fabrikers kvinnor göra ett gott och värdefullt arbete både inom föreningar och i kommunala uppdrag.

De gamla, som trötta draga sig hemåt, följa vi med värdrand, väl vetande att deras arbetsdag varit tung och att det bara gäller att hänga i så länge krafterna något räcker, för någon pension att leva av ha de ej att vänta.

Så ha vi följt de unga, medelålders och gamla av fabrikenas kvinnor litet utanför själva arbetsplatsen. Vi ha sett dem med olika steg och olika hållning vända hem till sitt och vi ha följt dem med beund-

VARDAGSUNDER
Populär skidåring av den moderna skidåringstypen
VITAMINKRAN
AV
Dr. h. c. RAGNAR BERG
Pris kr. 20:25

Spådbarnets riktiga näring
AV
Dr. h. c. RAGNAR BERG
Pris kr. 2:50
I alla bokläden.

Vilket?
Naturligtvis **AMAFLO**
Champoneringspulver
För såväl ljus som mörkt hår i paket à 35 öre.

FRÅN WASHINGTON.

(Forts. fr. sid. 3.)

sin avröstningspropaganda nu som en gång med rösträtten! Det är som om hon inte såg den stora reman, som ligger emellan... Och kanske det var lyckligt så.

Nästa dag var spännande. Förmiddagen upptog anföranden från representanter för »World Empress». Först kom den engelske skriftställaren (och Labor Party-ledamoten) H. N. Braileford, en lärfrämi man i blåkrage, som jag tyvärr hade mycket svårt att höra. Han hörde inte till dem som citera Kinglins »White mans' burdens» i förklaring till Janties. Det var som om den sympunkten legat Århundradens tillbaka i tiden. Desto engagemangsligare verkade det, när efter honom Othon Gueriac, en medelålders fransk professor, redogjorde för allt vad Frankrike utbrätt i sina kolonier — en klar och elegant debattör.) — Gueriacs avförande blev dock mer än överglänsat av den sköne och värtalige italieneren, som fyndigt, glöddande, ironiskt och patetiskt, beprispade den fascistiska herradömyesen. Den lyriska hudtonen hindrade honom ej att ge snarligt till höger och vänster — om de svåra löften, som givits vid Italiens deltagande i kriget, om parodien på landförärling i Afrika (100 palmer och några få människor, resten sand och sten), om lyckarnas oförmåga att lå kolonier, om den absoluta nödvändigheten att få utlopp för folköverkottet (»jag kan inte hjälpa att vi äro katoliker och inte kan följa amerikanska recept dremot»). Ehuru dessa talare alla icke i fråga om åsikter hade åhörarna med, hade han dock en trolkras-

*1 Braileford bemitte honom skämtsam. England hade visserligen aldrig lyckats få till stånd den solidaritet, som kom en Dalmatier-reger att säga till en engelsman: »Min herre, som jag är äro ärens transmissen av oss o. s. v. Men han skulle ändå inte drömt om att framställa Englands arbete i Indien som sådå välgöringar.

ran i blicken. Ty räkryggade möta det jaktet och brusat den ena dagen efter den andra, välvetande att deras arbete är, om än litet, dock ett kuggjul i det stora maskineriet.

K. E.

Internationell bakgrund.

Arbetslösheten har, liksom alla stora frågor i våra dagar, en internationell bakgrund, till följd av det nära sambandet mellan världshushållning och arbetsmarknad. Kriget skadade orberöda kapitaltillgångar för improduktiva ändamål, förstörde viktiga avröstningsområden och utökade antalet tullmurar, allt faktorer, som inverkat förordande på arbetsmarknaden. Fredsarbetslösheten strävar för en sundare världshushållning, genom internationell samverkan, en jämnare fördelning av råvaror, reglering av arbetsvillkoren och höjandet av levnadsstandarderna.

Naina Sahlbom.

likande förmåga att suggerera. Han var inle svamlig, bara värtalig. Men mycket svårt att referera, svart och blaxtrande och leende och spydig helsordfaskaden igenom.

Den äldre amerikan, »formerly Secretary of Commerce», som talade om »Styrkans förpliktelser» genom det för kvinnor farliga parasket på Filippinerna, stod så ensam om sitt synsätt. Han trodde på »White mans' burdens». Och auditoriet sökte tacka för hans vänlighet att komma och föra sin sak på detta frammande forum genom en och annan applåd, där man kunde. Men man kände att diskussionen i övrigt var baserad på helt andra grundpostulat än hans egen. Där fanns liksom ingen bry. Men man fick enbart sympati för den gamle gentlemannens själv, som så trohjärtat och osplittrat lade fram världets förpliktelse som han såg den, från ett världsherradöms synpunkt.

Det mest förvånande anförandet hölls av japanen, som framhöll, att hela japans ungdom stod bakom den frontförändring i politiken, som man för till år sen slog in på i fråga om Kina, med fred och samförståndens som grundläggande — efter rustningshetsens period (jag vet dock ej i vad mån denna entusiastiske österlänning kan sågas representera det hela, eller hur varaktigt frontförändringen är). I amerikanska var man dock förtroendefullt inställt mot denna omvägning.

(Forts. i nästa nr)

Zigenare.

Av Christa Hotwamy. Till svenska av Daisy Müller-Hill.

Man får ingenting veta om dem, man vet ingenting bestämt. Man skrym dem, likar dem, fruktar och föraktar dem — Varför? —? Man svarar: därför att de äro zigenare.

Det var en gång en vetgirig gammal herre. En ärkeherbtig av huset Hasbargh. Han låt bygga en vackert vit by med en kyrka och en skola och ett rådhus. Han studerade zigenarspråk och lät trycka en grammatik. Han såmlade deras visor i små brokiga böcker. Han gav zigenarna gård och grund. När han hade glästr, besökte han med dem sina zigenar och såsade stolt sitt verk. Så kom en het dämning värdig. Akaziedöden låg tung över den lilla byn. Den gamle herren jagade med otåliga hästar och högljuda gåstrar landsvägen fram. — Musik ville de höra, zigenarna skulle spela och lickerorna dansa.

Vagnen håller. Herrarna stiga ur. »He zigenare! — h'e musik!» Vitt och brett intet ljud. Allt är dött. Ingen ljud skallar. Inger brunkindat barnansikte kikar fram bakom den vita hus-

kuten. Anna högre: »Zigenare, h'e musik!» Svaret är dödsvinstnad. Dödsvinstnad ligga de vita husen. Kyrkan är tom och glödgivaregården är övergiven. Någonstans i skogen eller på en ång lågra de rynda zigenarna i lappade tält och vagnar. Nu som för tusen år sedan. En gång hängde man etthundratentio zigenare, män kvinnor och barn. Varför? De hade ålit människokött. Var det samning eller bara ett antagande? När det gäller zigenare kan man antaga allting, sanningen erfar man aldrig!

Prästen viger väl zigenaren om han består det, man begravs honom, det gör han inte. För det bröllopet är det möjligt till. Alla äro med. Strik och skral. Musik, musik, musik. Ungarnas eldiga nationalmarsch, Rakoczi-marschen, stammar från Czinka Panna, zigenerskan. För när någon av dem, då smyga de tyra i natten bakom kyrkogårdsmuren, och en ensam klagande föl synnar vid prästens sista avröstning till den trötta musikanten. Det är bara musikarna, som låta viga sig hos prästen. De andra kalla på »Vadjan», klansens överhuvud. Sedan höga de mattor och brokiga tygtycken ut genom löstörnen. I varenda by och varenda småstad i Ungern finns det ålit ett litet smugigt zigenarvartare. Där bo ålit zigenare, men är det ålit de samma? Vem vet? Husen äro små och skäva. Det hänger tråsar för smösten. Inbland kan man se in. Möbler ha de aldrig: bara filtar, tyger och musikinstrument. I deras privata liv existerar ingen fåtånga. Jag såg en gång en ung zigenare stiga framför sin hydda kläd i bara skjortan och med en hög svart filttår. Han kallade. Med ironisk grandezza lyfte han på hatten — — — då såg ålit det regn av cigarettor över hans ansikte ned på de bruna, nakna benen. Ja, var skall man sloppa sina cigarettor, när man sitter i bara skjortan?

»Ach vem vet, inom kort utprädrar han åta Hitz i Paris i röd frack med isolen under bakan. Kapellens brusa för kammerherren från dessa låt och vagnar. Ja, t. o. m. Rigo Jancsi, som förlorde premiasten Chimay och gifte sig med henne och tog henne till Ungern för att presentera henne för sina föräldrar.

Inget ångerskt bröllop, ingen märknad, ingen fest är tänkbar utan zigenare. I slofen och på gårdarna på landet är det visst ingen bortglömd sed att ha zigenare, när man har »Malsaga». Detta ord är svårt att översätta. Det betyder: uppmyndhet, alkohol, andakt, tröthet och ett höja stämningen med musik, som stegar tempot, stegar det till dess att alla dansa, dansa som vilda derwischer kring zigenarna, dansa, dansa, dansa, till dess att man river pengar ur fickan och klirrar dem på hövudgungens panna, omfamnar honom och kysser honom, och bär honom i trianf.

»Hvad ta cigany csak azert is. Ha minljart az igmenest is!» »Spela zigenare, gud! Allt vad jag har, min skjorta — — —. Allt kastar man till honom på sådana fester, t. o. m. skjortan, om man inte har ångotning annat till hands. Han skall guld så bäge över filten, mer och mer och mer. — — — Man behöfver den, likaså dem och föraktar dem. »Zigenares är ett skyffmorf. En gammal tryggare är sin soppa på min kökstrappa. Övermodig, eller kanske därför att han var så vacker, sade jag: »Du är väl en zigenare.» Suckande satte den gamle mannen ned sin tallrik på trappan och gick.

Intervju med Djävulen

angående den moderna ungdomen.

För Tidevarvet av GUNNAR BESKOW.

Satan teg och lekte förstrött med ett tidningsarklipp på sitt bord. »Ni förstår, i min ställning är man ju van att säga värdande ord. Ty om du såg mig ha evinnerligt liv — om ni vill ha bevis för min tes kan ju vi slå upp några bibelcitiat i er borttagda skolkattek. Men jag satt just och läste en liten sak som jag fick med posten i dag; den sista store cynikerna i kortfattat pressammandrag. Hur ni låst den? — den är så vitt jag kan se ett beaktansvärt lidsdokument, ett starkt och gripande uttryck åt vad mest lite var vi här könt när vi givit med allvarligt ork och sorg på den lösliga tidsandan ått. Den ger oss i världens sökande tro den orubbliga vissheten åkt. Den känner den nya formens rull över åltfjör vildduxet liv och är mot det fasta i tiden i stort fullständigt negativ. Kort sagt, den säger i huvudsak precis vad jag själv vill ha sagt.»

Jag sade: »Förlåt om jag missförstått Ers sataniska majestät — jag trodde Ni såg med välbegär på vår nutida löslighet. Ty förvisso syndas det mera än för och ringa och oviss är tron, så dess större blir skörden av själar som står till Ers djävulskhets disposition.»

Satan smög förbindligt. »Det där är ett ytterligt värdigt fel. I själva verket orkar jag knapp höra talas ens om ordet själ. Ty ålit som har minsta gnista av själ går upp — ja, då uppåt, ni vet — men själv tar jag hand om det andra, och det är hur betydligt mer realitet. — Ni är genomsig — på kanske har lust att fitta ett litet tag på min stensamling — om jag skall säga det själv är den rätt unik i sitt slag.»

Han reste sig rak och spände sin blick i den klotblixlampå som satt i taket — och sakta släcktes dess ljus för hans ägas eviga natt. Ur märket steg ett vänligt rum i ett darrande savelbittet sken, en katakombernas evighet för alla tidsådrars ben. Men hylla vid hylla från golv till tak yllro vidfö med klumpar av sten. Jag steg nyfiken fram — och greps av den skräck vars namn inga dotter, och betäckte med stelnande pulsar min blick för helvetets hemlighet.

När jag åter såg upp satt Satan som förr och ljuset i taket var tänt. Han smög förnöjt. »Det gjorde effekt, mitt omtycka ljusexperiment. Men för att komma till saken på nytt: behöfver jag visa nåt mer? Att det inte var pinade själar det här var väl tämligen tydligt för er. Det är dött som sten och har aldrig haft liv allt sådant som kommer hit ner. Vad det är? Ja — min hemlighet är litet svårt att klöda i ordens dräkt, men som skillnaden mellan kunde och blev kan det uttryckas ganska korrekt.

Det är H a n s förlödade tankar i jordiska människoliv, himmelska tankar som torcade bort, som jag samlat till tidsfärdv. Förlödade möjligheter — man kan kanske kalla dem själsdrummet; och H a n, däruppe, är, som ni sett, förtjusande produktiv. Vi komplettera varandra — jag är hans förnämsta idékonsument — men om själarna är jag, trots allt man tror, på inget vis hans konkurrent.

Och nu får jag anta att ni har förstått varför jag är så hell översens med Hans Helighet i hans förkastelsesdom av den nya tidens tendens. Jag känner med ångsan att allting kan ske med en sökande mänskligt som vandrar utan ledning och stöd av en grundmurad auktoritet. Man tvivlar på lydnad av fruktan och tvång och sätter till frihet sin lit — att friheten lockar till sig är nog bra, men i sig är den ingen merit. Ty frihet ger rum åt den hejldösa växt som ej känner sin möjlighets gränser och när synden synker som skyar av sot i den stunden då kroppen läggs av stiger kånhandna en vildvuxen själ mot det evigas stormljusa hav.

Men skillnaden ligger nog ytterst däri att det råder en viss differens i fråga om målet för människans liv — ja, det där är en fråga som bränns. H a n, däruppe, tror på nåtting som ni kallar för evolution — men det är en sak som förnekas bestämt av den rätta och hävdvunna tron.

V i tro att det bästa för människors barn är en hägnad och fast existens i skydd av den statliga nyttans etn och en orubbad auktoritet, där själen ej skadas och ej växer ut ur sin barnsliga omyndighet. Det är klok politik — men Vår Herre är en ohjälplig idealist. Han tror att var människa bär i sin själ sin innersta verklighets lag, att livet är till för att forma i stoft hans svärmiska dagdrömmars drag.

Det nya Reisen

Skoppårn 12—14, Skookholm. Tel. Nannaarpp: Havell Reizen.

Det modernaste Hotellet och ett av de billigaste!

Pris för enkelrum Kr. 6.50; för dubbelrum, därest endast i bädd användes, 6.50; tilläg för ytterligare i bädd 3.—; tilläg för bad, styttstätt eller bastu, 2.50. Beställningsväggen på våningarna.

Direktion: S. A. R. A.

REMINGTON

PORTABLE

Skrivmaskinen för varje man, kvinna eller barn, som har skrivbehovet att utbå, är Remington Portable — Bäst och mest pålitlig skrivmaskin med liten och lätt och snabb som vi någonsin har gjort. Skrivare, skrivare och skrivare för alla behov. Skrivare för alla behov. Skrivare för alla behov.

REMINGTON
V. Hamngat. 16. Göteborg

NATURLIG VÄLSMAK

GIVA ROBERTS' HUSHALLS-AROMER FLAVOURETTER
VID BAKNING OCH MATLAGNING

Citron, Cedro, Mandel, Vanilj och Saffran
i eleganta droppflaskor med guldetikett å 50 öre.

Säljas i varje välorterad specialaffär.

INOM ÅR OCH DAG

måste Sverige ha sagt sitt vägande ord om internationell avrustning.

Den DAG, då detta skrives, är det 359 dagar till den Stora avrustningskonferensen. I morgon 358.

Historiska data bruka vanligen komma överraskande. Sällan stå de liksom den 2 februari 1932 långt på förhand fixerade på sin plats i kontinuum. Tänker man efter, så är det konstigt att denna dag alls blivit bestämd. De bestämmande äro att likna vid fåstfolk som ingått en förhastad förloving och i tio år använt sin uppfinningsrikedom för att hitta på skal att uppskjuta bröllopet, eftersom de skämmas att bryta förlovingen, till dess slutligen alla föreväldningar äro förbrukade, och de bara för det måste motvilligt och med onda aningar bestämma dagen för vigseln. Man kan hålla på med att ge löften, till dess att de till och

med måste infrias, åtminstone vad den yttre formen angår. Därmed har emellertid den tveetydiga nationella politiken försatt folken i ett riskabelt läge. Vi riskera nämligen en misslyckad avrustningskonferens som sanktioner rustningarna och decouragerar fredssträvandena, och det är värre än ingen alls.

Men man kan ju också säga att folken samtidigt fått ett tillfälle att fastlägga en gräns för rustningarna, därest de bry sig om att häva sig upp och säga sitt ord.

Tidevarvet efterlyste nyligen något som vi kallade plan I, en plan för fredsviljans mobilisering, en bestämd fordran att lägga fram och säga: detta, herrar delegerade, skall ni genomföra. När detta skrives, ligger en sådan plan på bordet. Den

innehåller i många omsorgsfulla punkter de krav som måste ställas på en första etapp i avveckling av krigsredskapen. Förslaget är författat av »Interparlamentariska unionens utskott för avrustnings» som sammanträdde i Genève under ordförändskap av danske utrikesministern Munch i samband med Folkförbundets rådsnöte.

Denna plan är en högt underbar läsning. Mellan varje paragraf i resolutionsförslaget försjunkar man i begrundan. En gammal lag- och människoklok jurist, som skulle skriva ihop ett förlikningsförslag för en hop stridiga släktingar, om vilka han visste, att de skulle ägna all sin flit åt att finna kryphål ut för fördraget, trots dess obestridliga fördelar — han skulle skriva precis så som interparlamentariska unionens avrustningsutskott. Det förutsätter alla knep och allt skoj, det förutsätter allting utom ömsesidigt förtroende och god vilja.

Förslaget börjar med att säga att den blivande konventionen måste skrivas så att »den icke under några förhållanden kan tolkas som en tillåtelse att öka rustningarna». Den som komme huvudstupa in i situationen, till exempel från månen, skulle skratta, men nu avhåller man sig, ty det finns goda skäl för den punkten. Till och med i Sverige finns det säkert de rustningsvänner som anse det hårt om vi skulle binda oss att aldrig öka vår försvarsbudget ut över genomsnittet för de tre sista budgetåren. »Det går väl an», skulle de säga liksom tidingarna här, »för ett land som Frankrike som redan har militär hegemoni, men det är hårt mot oss som redan förut har nedrustat alltför långt.»

Man kan också mycket väl räkna ut, vilka länder som komma att öppna sig mot den punkt i förslaget som kräver att även alla militärt organiserade kårer bredvid den egentliga armén skola räckas med in i nedrustningen. Trogen är det erfarenheten från Tyskland efter avrustningen som förmått förslagsställarna att ta upp kravet att en bestämd proportion skall fastslås mellan officerare och underofficerare å ena sidan och menige man å den andra. Så skall ingen kunna krypa ur fördragets andemening genom att utbilda varenda värvad till officer.

Men alla parter få ta »åt sig den misstro som ligger i föreskriften att den korta tid som kan förflyta mel-

lan konventionens antagande och ikraftträdande icke får användas till ett villt uppståndande.

För övrigt förefaller det lekmanen som som förslaget vore radikalt i jämförelse med flottöverenskomsten i London och förberedande avrustningskommissionens förslag. Det begår absolut förbud för kemiskt och bakteriologiskt krig och luftbomberdemang jämte förbud för förberedelser därtill. Det begår inskränkning av u-båtsvapnet till rena försvarsändamål, begränsning av krigsartys storlek till ett maximum av 10,000 ton, samt en fullmakt för avrustningskommissionen att utarbeta planer för ytterligare nedrustning och med att tjänliga medel övervaka de olika staternas rustningsstandard. Slutligen också förstatligande av vapenindustrin och förbud för privat vapenhandel.

Det egentliga med detta förslag är, att fast det är beräknat på de nuvarande regeringarnas svagheter och är moderat så tillvida, att det inte sträcker sig längre än till att världen vid korsvägen skall ta ett enda steg in på avrustningsväg, så kan det ändå inte tänkas bli antaget av de nuvarande regeringarna utan att en måttig väg av folkvilja tar upp det och bär det på sin rygg i hamn. Det har tydligen också Interparlamentariska unionens generalsekretärer, d:r Christian Lange, klart för sig, ty han uttryckte i det brev, som medföljde förslaget, sin brinnande förhoppning att det skulle bli möjligt att samla den allmänna opinionen däromkring.

Man kan mycket väl först förklararna av att detta förslag bleve basen för diskussion på avrustningskonferensen hellre än avrustningskommissionens. Men är det psykologiskt möjligt att resa upp en folk-

— han tror att mänskan skall kämpa sig fram till hans väsens likhet till sist.

Men vi vet att man jämt måste räkna bestämt framförellet med att mänskan är svag.

Ni förstår att en gammal örtägrädsman vill hålla sin trädgård i lukt ty träd skall beskåras och bindas vid stöd för att riktigen giva sin frukt. Jag är tacksam och rörd för den härliga skörd av förpinad sjämsmaterial jag bürget i skydd av konsliantier och gammal beprövad moral.

— Ty att kärleken är en personlighetssak mellan fria människor är fet, kärlek skall vara en piktuppfyllt kompromiss mellan könsdrift och själ.

Och vad som bekymrar mig allra mest är att nutidens ungdom ej lär som förr var brukligt, från späda år, att veta vad frukt är.

Ty köttets lusta och världens praktik är medel som ej försämrar men vad de förmår är ingenting likvärt med vad fruktan förmår.

Köttet förrissnar och prakt tager stul men ett år som aldrig förgår: barnadomens ängest och rädsla för straff i själslivets djupaste vrår.

Nå, det här det andas ju djup pessimism, men det ligger i sakens natur att en gammal affärsröv för ordningens skull måste sucka om lågkonjunkturen.

Men så här mellan oss i förtroende sagt så finns det ju också förstås en hel del tecken av glädjande art som varslar en kommande hausse.

Ty åtminstone om man ser saken i stort tror jag att alltjämt kan man säga att fruktan är huvudprincip i staternas liv med varann.

Jag var orolig strax efter kriget ett slag att skyttegravsungdomens storm skulle spränga nationens politiska struktur och gamla beprövade form. Men alltså stormfoden ebbade ut blev ju sanningen uppenbar att allt väsentligt var orört och än fanns den gamla surdegan kvar.

Men vad jag hoppas på allra mest är den växande generation vars röst är för spådet till att höras ännu i er larmande tidsdiskussion. Den generation av dödskraft och tro som i tätande skaror jag ser slykas i Hitlerska led och i led under skärans och stjärnans baner — vilken symbol gör detsamma för mig, det väsentliga är blott att tron på vildet som ofrånkomligt princip blir obruten tradition.

Den ungdom är inte arm och förrådd, den ungdom är lycklig och rik som åter kan drömma om ära och bragd i trumeldens orgelmusik. Jag vet att det alltjämt finns mognade män i press och aktiv politik för vilka kriget är något förrer än maggskott och taggtråd och lik.

Jag vägar bestämt att se framtiden mörk så länge det finns romantik, så länge det än finns behjältrade män som troget i handling och tal råddar åt kommande släkten sitt arv av beprövade livsideal.

Och det där om frihet jag nämnde om först tror jag skall visa sig bli mindre färligt som verklighet än det låter som teori.

För det är ett tydligt och glädjande drag att den mesta frihet jag mött mindre är frihet för själ och sånt där än frihet från band på ens kött.

»Kort sagt», slöt djävulen intervjun och följde mig fram till sin dörr, »jag tror inte alls på att ungdomen är så olika nu emot förr.

Att bli som det gamla är ju till sist dock målet för allt som är ungt, så jag tror med visshet att man har rätt att ta framtiden tämligen lugnt.»

Gunnar Beskow.

TIDEVARVET

REDAKTION:
Telefon N. 48 42. Mottagningstid 10-12.

EXPEDITION:
Telefon 182 43.
Kontorsstid kl. 10-12 f. m., 1-4 e. m. Postgiron 1544.

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:—, kvartal kr. 1:50. Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
I text 25 öre per millimeter.

Stockholm 1931
Zetterlund & Thalesanders Boktryckeri-A.B.

vilja på detta förnuftiga men desillusionerade och av skepsis genomdränkta förslag?

Det är säkerligen mycket värdefullt att ha, men en paroll kan det inte bli, den är ännu icke kommen.

Tidevarvet, som i åtta år förordat självständig avrustning, har lyckats under denna tid framprovocera många försäkringar om det varma intresset i Sverige för samtidig avrustning. Utan tvivel finns också detta intresse och är så starkt, att det nu kommer att manifesteras sig i handling. Vi som ansett att självständig avrustning var Sveriges del i arbetet på allmän avrustning, hoppas nu att få samarbeta med de andra på det gemensamma målet. Det är ju nämligen inte här tid eller möjlighet för en enskild grupp att pressa på sitt program. Det gäller att hålla ihop så att något blir gjort, inför det klara alternativet att konferensen annars misslyckas, och vi gå in i en ny tid för förberedelse till krig.

Men vi tro, att även de, som så starkt hållit på samtidigt, måste inse att vi svenskar för att kunna göra en insats i det samtida verket måste inrikta oss på vår regering, såsom den och ger dem instruktioner. Det är innan ombuden väljas, och avgränsat ska ske. Vår regering måste få klarhet i vilka ombud vi vilja ha, och vilka instruktioner vi vilja att de skola få med sig ner till Genève. Kan inte regeringen komma överens med den allmänna opinionen om den saken, så får regeringen ta konsekvenserna.

Måtte alla de, som bära upp den starka önskan i Sverige om internationell avrustning, så snart som möjligt sätta i gång det som dock först och främst är nödvändigt, nämligen en självständig svensk aktion!

I dag är det 359 dagar till den stora avrustningskonferensen.

I morgon 358.

Åke Wagners

man njuter
det kaffet
som
musik

Att dricka ett gott och vällagat kaffe är som att lyssna till ett behagligt musikstycke. Det höjer stämningen och lockar fram det goda humöret. Harmonisk sammansättning, sakkunnig, omsorgfull rostning skapar

kooperativas kaffe